

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΕΕ/ΤΚΜ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΔΑ

Οι θέσεις που παρουσιάζονται, αποτελούν μια αρχική τοποθέτηση του ΤΕΕ/ΤΚΜ στο πλαίσιο της διαβούλευσης του ΕΣΔΑ και θα ολοκληρωθούν εξειδικευμένα κατά την σύνταξη και διαβούλευση του νέου ΠΕΣΔΑ ΠΚΜ.

Γενική παρατήρηση είναι ότι, όπως ορθώς αναφέρεται στο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), απαιτείται η άμεση ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου. Παράλληλα, απαιτείται η συνέχιση υλοποίησης των δράσεων που διασφαλίζουν την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων και προβλέπονταν έως τώρα από τους ΠΕΣΔΑ, ώστε να μην παρουσιαστούν φαινόμενα ανεπάρκειας στη διαχείριση αποβλήτων μέχρι την ολοκλήρωση του νομοθετικού έργου αναφορικά με τη διαχείριση των αποβλήτων.

Στα επιμέρους θέματα:

1. Υλοποίηση Στόχων Ανακύκλωσης Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ)

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων προβλέπει:

- ότι η συλλογή Ανακυκλώσιμων Στερεών Αποβλήτων οφείλει να πραγματοποιηθεί με ευθύνη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)
- οι ΟΤΑ οφείλουν να συνεργάζονται με τα Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης (ΣΕΔ) που είναι υπεύθυνα για την ανάπτυξη τους στο σύνολο της επικράτειας
- οι Περιφερειακοί Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) έχουν την ευθύνη επίτευξης των στόχων που τίθενται από το ΕΣΔΑ
- το ΥΠΕΚΑ ελέγχει τους ΦοΔΣΑ για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων.

Επισημαίνεται ότι, ένα από τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Χαλκιδική, Έδεσσα κ.λ.π.) είναι ότι τα ΣΕΔ δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένα και δεν καλύπτουν του σύνολο της Περιφέρειας. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι, το ΥΠΕΚΑ δεν ελέγχει την χωρική ανάπτυξη των ΣΕΔ, αλλά τη συνολική εθνική ευθύνη επίτευξης των επιμέρους στόχων. Εφόσον όμως οι ΦοΔΣΑ είναι υπεύθυνοι για την επίτευξη των στόχων, απαιτείται αντίστοιχη δέσμευση των ΣΕΔ για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη τους, χωρίς να υπεισέρχονται κριτήρια αποδοτικότητας ή βιωσιμότητας των επενδύσεων.

Προτείνεται η ανάπτυξη των Συστημάτων Εναλλακτικής Διαχείρισης σε όλη την έκταση της επικράτειας σύμφωνα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα με σκοπό την επίτευξη των στόχων που προβλέπονται στο ΕΣΔΑ. Το κόστος λειτουργίας του συστήματος συλλογής - μεταφοράς προβλέπεται να καλυφθεί από τα ΣΕΔ. Με τον τρόπο αυτό, η αξιοποίηση των ανακυκλώσιμων υλικών θα αποτελέσει κύριο μέλημα των ΣΕΔ, δεδομένου ότι θα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την οικονομική τους βιωσιμότητα. Επιπλέον, μπορούν να επιβληθούν και ποινές (πρόστιμα, μετακύλιση προστίμων από ΕΕ κλπ.) προς τα ΣΕΔ κατ' αναλογία με τις προβλεπόμενες ποινές προς τους ΟΤΑ και με την αναλογική επιβάρυνση του συνολικού κόστους διαχείρισης.

2. Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση

Το ΕΣΔΑ ορίζει ότι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού (ημερίδες, έντυπο υλικό, διαφημιστικά μηνύματα στα ΜΜΕ κλπ.) θα πραγματοποιηθεί υπό την ευθύνη του ΥΠΕΚΑ. Κύριο ρόλο στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού πρέπει να

διαδραματίσουν οι ΦοΔΣΑ λόγω ιδιαιτεροτήτων και της γνώσης των προβλημάτων της εκάστοτε περιοχής. Με τον τρόπο αυτό η επίτευξη των δράσεων θα συσχετιστεί ειδικότερα με την επίτευξη των στόχων της Περιφέρειας και όχι του ΥΠΕΚΑ.

3. Υλοποίηση υφιστάμενων ΠΕΣΔΑ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και του ΣΕΣ 2014-2020

Το ΤΕΕ/ΤΚΜ έχει διατυπώσει επανειλημμένα την κριτική του, τόσο κατά την κατάρτιση όσο και κατά την σταδιακή εφαρμογή του υφιστάμενου ΠΕΣΔΑ, στηρίζοντας παράλληλα όλες τις δράσεις που προωθούν την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων.

Μέχρι την επικαιροποίηση των ΠΕΣΔΑ (σύνταξη μελέτης, σύνταξη ΣΜΠΕ, διαβούλευση, έγκριση) μπορούν να εφαρμόζονται οι υφιστάμενοι ΠΕΣΔΑ, ενώ παράλληλα θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα "προένταξης" νέων έργων και δράσεων που θα εξυπηρετούν τους στόχους της Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, λαμβάνοντας υπόψη την θεσμοθετημένη ιεράρχηση των στόχων διαχείρισης, δηλαδή την πρόληψη, την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, άλλης μορφής ανάκτηση και τέλος την διάθεση.

Η προένταξη νέων έργων και δράσεων, επιδεικνύοντας τον απαιτούμενο σεβασμό στις διαδικασίες διαβούλευσης που προβλέπονται από την ισχύουσα Νομοθεσία, μπορεί να προωθείται με απόφαση του Περιφερειακού ΦοΔΣΑ και τη σύμφωνη γνώμη της Δ/σης ΠΕΧΩ της οικείας Περιφέρειας, καθώς σύμφωνα με τη μέχρι σήμερα εμπειρία όταν υπάρχουν ιδιαίτερα θέματα, η ΕΥΠΕ μπορεί να καθυστερήσει ιδιαίτερα. Επιπλέον θεωρείται σκόπιμη η εμπλοκή της Δ/σης ΠΕΧΩ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, που σήμερα είναι αρμόδια για περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις, μέχρι το επίπεδο της κατ' αρχήν γνωμοδότησης. Η θέση αυτή υποστηρίζεται από το γεγονός ότι στον Περιφερειακό ΦοΔΣΑ εκπροσωπούνται υποχρεωτικά όλοι οι ΟΤΑ και εφόσον το έργο ευσταθεί περιβαλλοντικά, μπορεί να υλοποιηθεί με την άμεση αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων και να ενταχθεί μεταγενέστερα στο επικαιροποιημένο ΠΕΣΔΑ.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να προωθήσει άμεσα την υλοποίηση έργων και δράσεων όπως για παράδειγμα την επέκταση του δικτύου ΣΜΑ (ΑΣΑ και ανακυκλώσιμων), την υλοποίηση μονάδων συλλογής και αξιοποίησης ΒΑΑ κ.α. λαμβάνοντας υπόψη στη διαστασιολόγηση των έργων τους στόχους της νομοθεσίας 4042/2012 και την επικαιροποίηση των δεδομένων της υφιστάμενης κατάστασης στο πραγματικό μίγμα αποβλήτων της Περιφέρειας. Επιπλέον, προτείνεται να προβλεφθεί και νομοθετικά η υλοποίηση της διαδικασίας προένταξης στο πλαίσιο κατάρτισης των νέων ΠΕΣΔΑ.

4. Διαχείριση Επικίνδυνων - Εξειδικευμένο προσωπικό

Η πρόταση που περιλαμβάνεται στο ΕΣΔΑ για την χωροθέτηση των ΧΥΤΑ επικίνδυνων και βιομηχανικών αποβλήτων μέσα στους υφιστάμενους ΧΥΤΑ, αποτελεί απαραίτητη λύση που θα επιφέρει προβλήματα κορεσμού των υφιστάμενων μονάδων, ενώ παράλληλα θεωρείται βέβαιο ότι θα προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην διαχείριση και λειτουργία των υφιστάμενων υποδομών.

Για το λόγο αυτό προτείνεται η άμεση δημιουργία κεντρικής μονάδας ΧΥΤΑ επικίνδυνων στη ΠΚΜ ή και γενικότερα σε κάθε περιφέρεια, ύστερα από κατάλληλη πρωτοβουλία του ΥΠΕΚΑ και με παράλληλη ευθύνη και δέσμευση όλων των υπόχρεων. Δεδομένης της τεχνογνωσίας που υπάρχει στους ΦοΔΣΑ, θα μπορούσε να ενδυναμωθεί ο ρόλος τους στην τελική διάθεση βιομηχανικών και επικινδύνων αποβλήτων, λαμβάνοντας πάντα υπ' όψη την αρχή της διευρυμένης ευθύνης του

παραγωγού (δηλαδή να πληρώνονται από τους υπόχρεους για να δημιουργήσουν και να λειτουργούν υποδομές).

Ο ρόλος των ΦοΔΣΑ μπορεί και πρέπει να εμφανιστεί ενισχυμένος. Είναι λογικό να υπάρχει ένας φορέας ανά περιφέρεια ο οποίος θα έχει την αρμοδιότητα για την επεξεργασία όλων των κατηγοριών στερεών αποβλήτων. Η αρμοδιότητα αυτή μπορεί να συνίσταται στην κατασκευή και λειτουργία υποδομών και εγκαταστάσεων, ή στην επίβλεψη - παρακολούθηση για κάποιες κατηγορίες, εξαιρουμένης της αδειοδότησης και της συλλογής (κατά περίπτωση).

Σε αυτό σημαντική θα πρέπει να είναι και η αύξηση της στελέχωσης των Περιφερειακών ΦοΔΣΑ με το απαραίτητο έμπυχο δυναμικό υψηλού επιπέδου τεχνολογίας και ιδιαίτερα μηχανικών όλων των ειδικοτήτων.

Απαραίτητη επίσης κρίνεται η συμμετοχή του ΤΕΕ στον Ελληνικό Οργανισμό Διαχείρισης Αποβλήτων, ως άμεσα εμπλεκόμενος φορέας και εκφραστής του τεχνικού κόσμου της χώρας.

5. Ενσωμάτωση υπαρχουσών υποδομών

Η ενσωμάτωση όλων των υφισταμένων και υπό κατασκευή υποδομών, σύμφωνα με το ισχύον ΠΕΣΔΑ κρίνεται θετική. Θα πρέπει όμως στον σχεδιασμό να τονιστεί η αντίθεση του ΤΕΕ/ΤΚΜ σχετικά με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Περιφερειακή Ενότητα της Ημαθίας (απόφαση ΣΤΕ κατά της υλοποίησης του έργου).

Περαιτέρω, επισημαίνεται με έμφαση ότι, απαιτείται αξιολόγηση και επαναδιασταλότητα της δυναμικότητας των Μονάδων Αξιοποίησης που προβλέπονται στο ισχύον ΠΕΣΔΑ, σύμφωνα με τα πραγματικά δεδομένα της υφισταμένης κατάστασης και το πραγματικό μίγμα αποβλήτων της Περιφέρειας.

6. Στόχοι και παρακολούθηση αυτών.

Θα πρέπει να καθορισθούν συγκεκριμένοι στόχοι των οποίων η επίτευξη θα είναι εύκολα και άμεσα μετρήσιμη και ελέγξιμη μέσω περιβαλλοντικών και οικονομικών δεικτών π.χ. κόστος/τόνο, κόστος /κάτοικο. Με χρήση των δεικτών θα πραγματοποιηθεί ανάλυση SWOT και DPSIR για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και εκτίμηση των επιπτώσεων των προτεινόμενων μέτρων.

Η σύνταξη των ΠΕΣΔΑ πρέπει να γίνει με επικαιροποιημένα στοιχεία ποσότητας και σύστασης αποβλήτων και οι στόχοι να τεθούν από τα νέα ΠΕΣΔΑ και να είναι προσαρμοσμένοι στους στόχους της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας και του ΕΣΔΑ.

Το ΕΣΔΑ θα πρέπει να αναθεωρηθεί / επικαιροποιηθεί παράλληλα με την σύνταξη των ΠΕΣΔΑ με βάση τα πραγματικά στοιχεία που θα προκύψουν από την επικαιροποίηση των δεδομένων της υφισταμένης κατάστασης στο πραγματικό μίγμα αποβλήτων της κάθε Περιφέρειας, ώστε να είναι ρεαλιστική η μετέπειτα παρακολούθηση επίτευξης των στόχων. Επισημαίνεται ότι, η σύσταση του μίγματος ανά Περιφέρεια μπορεί να εμφανίζεται σημαντικά διαφοροποιημένη, με αποτέλεσμα την πιθανή ανατροπή των συνολικών στοιχείων που παρουσιάζονται στο ΕΣΔΑ.

Σημαντικές πληροφορίες θα αντληθούν κατά την αρχική εφαρμογή του ΕΣΔΑ για μεγάλα ποσοστά διάφορων κατηγοριών αποβλήτων (μερικά από αυτά επικίνδυνα) για τα οποία στην μελέτη δεν υπάρχουν στοιχεία για τη διαχείρισή τους.

Ακόμη πρέπει να προσδιορισθεί με ακρίβεια και να διευκρινιστεί με κάθε λεπτομέρεια ο τρόπος υπολογισμού των ποσοστών ανάκτησης, ανακύκλωσης, εκτροπής, που θα είναι σύμφωνος με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή οδηγία και δεν θα αφήνει περιθώρια διαφορετικών προσεγγίσεων των στόχων.

7. Προώθηση ανακύκλωσης

Το μείζων θέμα της δημιουργίας αγορών για τα δευτερογενή προϊόντα, ήτοι η επανεισαγωγή τους στον οικονομικό κύκλο, αποτελεί κρίσιμη παράμετρο επιτυχίας για οποιοδήποτε πρόγραμμα ανάκτησης, αλλά στον παρόντα ΕΣΔΑ, δεν αναδεικνύεται και δεν αντιμετωπίζεται ουσιαστικά. Η θέσπιση συγκεκριμένων οικονομικών κινήτρων, όπως πολιτικές μείωσης των δημοτικών τελών στις επιχειρήσεις με τις συγκριτικά μικρότερες ποσότητες αποβλήτων ή ακόμη και ευνοϊκή μεταχείριση νοικοκυριών με μικρή παραγωγή αποβλήτων δεν αναδεικνύονται στον παρόντα ΠΕΣΔΑ.

Οι συνειδητοποιημένοι καταναλωτές έχουν τη δυναμική να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στη μείωση των παραγόμενων αποβλήτων, αρκεί να έχουν τύχει επαρκούς ενημέρωσης επί των θεμάτων εκτροπής αποβλήτων.

Μεγαλύτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων, το οποίο και αντιμετωπίζεται επιφανειακά.